

KÉZDIVÁSÁRHELY HÍRLAPIRODALMÁNAK TÖRTÉNETI ADATAI

BITAY Éva

Kézdivásárhely. Városi Könyvtár

Az első háromszéki nyomdát és utóbb az első háromszéki hírlapot az 1848-1849-es szabadságharc helyi követelményei hívták életre. Kézdivásárhelynek kimagasló szerepe volt az egész önvédelmi harc folyamán. Háromszék közigazgatási központját, Sepsiszentgyörgyöt Kézdivásárhely messze fölülmúlta az iparosodás és kereskedelem terén. Kézdivásárhely volt a háromszéki székely gyalog határőrezred parancsnokságának a székhelye, székely katonai iskolája és a várossal egybeépült Kanta faluban működő római algimnáziuma pedig akkoriban a legmagasabb fokú háromszéki iskola volt.

Az önvédelmi harc folyamán nemcsak erős katonai szervező központ, hanem itt működik az ágyúöntöde és a többi hadi üzem is.

Az első háromszéki nyomda létesítése és az első háromszéki hírlap kiadása is Kézdivásárhely városának az érdeme.

A nyomdát 1849 havában ajándékozta Bem tábornok a város polgárainak a szabadságharcban tanúsított áldozatkészségük elismerése képen.

Ez a nyomda volt az alapja Kézdivásárhely később kifejlődött hírlapirodalmának. E nyomda kiadásában jelent meg az első hírlap 1849. június 1-jén "Székely Hirmondó" címmel. Felelős szerkesztője és egyben kiadója Fogarasi P. János, volt vizaknai királybíró. A hetenként két számmal megjelenő lap nem nagyigényű, de eléggé gondosan szerkesztett forradalmi újság. Elsősorban az erdélyi hadszíntérnek főleg Bem tábornokkal kapcsolatos eseményeit ismertette. A lap nagyon rövid életű, június 7-17. között négy szám jelent meg, összesen 16 lapoldal terjedelemben. Lapszámai ma valóságos unikumok. Egyetlen teljes sorozat, valamint egy másik csonka sorozat ismeretes. A kolozsvári Egyetemi Könyvtár hírlap gyűjteményében 1., 2., és a 4. szám található, az Országos Széchényi Könyvtár hírlaptára a négy szám teljes sorozatát őrzi. Fénymásolat a sepsiszentgyörgyi Múzeum és Állami Levéltárban található.

1849. június 28-án az orosz hadsereg Hasford tábornokkal az élen betört Kézdivásárhelyre. Gábor Áron és Túróczi Mózes erről előzőleg értesülve, ágyúikkal, muníciókkal Csíkba menekült, ugyanakkor magukkal vitték a nyomdát is. A nyomda később visszakerül, a református templom körüli egyik bástyában helyezik el. A politikai viszonyok miatt többé nem sikerült a Székely Hirmondó felélesztése. A nyomda, a múlt kegyeletes emléke, a Székely Nemzeti Múzeumban látható.

Az alkotmányos élet beköszöntése után, 1879-ben történtek az első lépések egy hetilap megindítására. Erdélyi Károly, az állami felső nép- majd fiúiskola igazgatója, a közélet kiemelkedő tagja a kezdeményező, aki megnyerte a kiadónak a kultúra iránt fejlett érzékkel bíró Turóczi László könyvkereskedőt. Együtt megjelentetik a "Kézdivásárhely és Vidéke" című társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági hetilapot. Az első száma 1879. november 16-án jelent meg.

A lakosság nagy rokonszenvvel fogadta a kitűnően szerkesztett kis hetilapot, melyből csupán a politika hiányzott. 1880. január elsejétől a lap közóhaj következtében "Székely Közlöny" címen jelent meg az addigi vezetésben és irányításban. Év végére Nagy Gábor a város akkori országos képviselője segítségével Turóczi László megszerezte az első gyorsajtó gépet és 1881. januártól már nagyobb alakban, hetenként kétszer jelent meg párton kívüli politikai tartalommal kibővítve, Erdélyi Károly visszavonulása miatt ifj. Szabó Dániel ügyvéd szerkesztésében.

Szabó Albert vegyész megvásárolta a gyorsajtó és a lap tulajdonjogát a Turócziaktól. 1882. január elsejétől "Székelyföld" lett a lap címe és szerkesztője Dobay János polgári iskolai tanárjelölt, városi közgyám és községi bíró, aki mint az országos szabadelvű Tisza-párti politika híve szerkesztette 1899-ig, tehát 17 éven át.

1899-től Vajna Károly lett a Székelyföld felelős szerkesztője 1906-ig, amikor a lap tulajdonosa ifj. Jancsó Mózes, a változott politikai viszonyok következtében eladta nyomdáját és a lapot is, amely 28 évig szolgálta Kézdivásárhely kulturális ügyeit.

1893-ban Dr. Bánffy Zsigmond ügyvéd "Székely Híradó" néven új független lapot indít, melynek társszerkesztői Dr. Balogh Vendel Kézdivásárhelyen, Dr. Molnár László Csík megyében, Dr. Vajda Emil főreáliskolai tanár Udvarhely megyében. Főmunkatárs Vajna Károly, kiadó laptulajdonos ifj. Jancsó Mózes volt. 1895 elején szűnt meg.

1904 január 3-án új független lap jelenik meg a "Székely Újság" Molnár Emil, Molnár Józsiás országgyűlési képviselő unokaöccse szerkesztésében. Molnár Emil alapítója a lapnak, Turóczi István kiadó, Dr. Balogh Vendel felelős szerkesztője, Dr. Diénes Jenő és Megyaszai Mihály főmunkatársak. 1904 szeptemberétől Dr. Szentiványi Árpád a felelős szerkesztő 1905 szeptemberéig. Ettől kezdve Molnár Emil veszi át a felelős szerkesztést és végzi, mint élethivatását 1907 24-én bekövetkezett korai haláláig. Dr. L. Diénes Ödön ügyvéd lesz a Székely Újság főszerkesztője 17 éven át, majd 1925 márciusában átadja a lapot Kovács J. Istvánnak, addigi munkatársának és segédszerkesztőjének.

A Székelyföld megszűnése után, 1906-ban Bíró Lajos főgimnáziumi tanár a Székely Hírlap megalapítója, mint laptulajdonos és felelős szerkesztő a Turóczi István könyvnyomdájában hetenként kétszer adja ki a lapot, a párton kívüli független politikai irány szolgálatában 1913 végéig.

1914 január 1-től Dr. Elekes Béla ügyvéd vette át a felelős szerkesztői tisztet és végzi augusztus 1-ig, amikor a világháború kitörése miatt a lap megszűnt.

1924 szeptemberében Kovács István kilépett a Székely Újság szerkesztőségéből, megvásárolta a Székely Hírlapot és ennek lesz felelős szerkesztője, kiadó tulajdonosa 1925. márciusig. Ekkor egyesíti az átvett Székely Újsággal, melynek felelős szerkesztője és kiadója.

1910. április elején "Székely Munkapárt" címmel Dr. Molnár Dénes ügyvéd a Tisza István alapította Országos Nemzeti Munkapárt programja alapján hetenként kétszer megjelenő lapot indít, mint felelős szerkesztő és laptulajdonos a Kézdivásárhelyi Könyvnyomda Részvénytársaság kiadásában. E lap akkor a harmadik politikai lap Kézdivásárhelyen. Egy év múlva beleolvadt a sepsiszentgyörgyi szintén munkapárti "Székely Nép" folyóiratba.

1912 október 20-án a népoktatás nagy szolgálatára, szülők, tanítók és tanügybarátok részére a Háromszék Megyei Tanítótestület fennállása 40 éves jubileuma alkalmával megalapítja a "Háromszékmegyei Népoktatás" című, havonként kétszer megjelenő lapot, a tanítótestület elnöke, Vajna Károly. E lap a háború miatt csak két és fél évig jelenhetett meg, 1915 március 1-én a lap utolsó száma kerül a nyomdába.

1931. február 1-én Turóczi István könyvkereskedő, mint laptulajdonos, Földi István rajztanár felelős szerkesztővel újra indítja a Székelyföld hetenként kétszer megjelenő politikai, közgazdasági, társadalmi lapot, mely 1941-ig szolgálja Kézdivásárhely polgárait.

IRODALOM

- Árvay József: Az első háromszéki nyomda, Aluta, 1970. Sepsiszentgyörgy
Földi István: Századelő az udvartereken, Megyei Tükör, 1970-1971. Sepsiszentgyörgy
- Vajna Károly: A Kaszinó 90 éves múltja, Székely Újság, 1933. február
Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 1-2., Kritérion, 1981., 1991. Bukarest
- Székely Újság
Független demokrata hetilap 1989-1991
Megjelenés éve: 1989. december 23.
Megjelent: 1-45 szám
Alapítók: Fekete Vince, ifj. Deme László, Sántha Attila
Szerkesztők: Ambrus Ágnes, Dévai Iochon István, Nagy Tamás
Grafikai szerkesztők: Vetró András, Vetró Bodoni Zsuzsa
- Székely Hírmondó
Kézdivásárhely lapja
Megjelenik kéthetenként a Polgármesteri Hivatal támogatásával
Főszerkesztő: Kocsis Károly
Megjelenési éve: 1996. március 15.
- Székely Újság
Kézdivásárhely 1904-1944., hetilap
Főszerkesztő: Dr. Diénes Ödön
1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1936.
- Székelyföld
Kézdivásárhely, 1882. megjelenik hetente kétszer
Főszerkesztő: Vajna Károly
1902.
Főszerkesztő: Földi István 1931-1941
1931, 1932, 1934, 1937.
- Székely Munkapárt
Kézdivásárhely, megjelenik hetente kétszer
Főszerkesztő: Dr. Molnár Dénes
1910.
- Székely Hírlap
Kézdivásárhely, megjelenési év: 1906
1925-ben egyesül a Székely Újsággal
Megjelenik hetente kétszer
Főszerkesztő Bíró Lajos (1906-1914)
1908.